

Milieustraf- en Milieustrafprocesrecht Actuele vraagstukken

PAUL DE HERT

Alain De Nauw, Peter Flamey, Jan Ghysels (eds.), Larcier, Gent, 2005, 578p.

Wat is dat moeilijk, milieu beschermen via het recht. Ik begrijp die actiegroepen wel. Milieubescherming lijkt alleen weggelegd voor mensen die goede juridische raadgevers kunnen betalen. Neem nu een dode hond die je begraaft in je tuin. Is dat verboden afval storten? Nee? En een dood paard (het lievelingspaard van je dochter)? Hoe zit het met de boer die tien paarden begraaft? Wat is eigenlijk het verschil tussen een (verboden) afvalstof en een (toegelaten) grondstof? De rechtsbeoefenaar kan twee dingen doen om vooruit te gaan. Hij kan praktijkboekjes kopen over milieuhandhaving en hij kan het boek *Milieustraf- en Milieustrafprocesrecht. Actuele vraagstukken* kopen. Ik zou beide doen met een voorkeur voor het laatste boek. Uiteindelijk wil je het toch weten (dat van die paarden) en het waarom begrijpen. Onder leiding van drie specialisten die ditmaal optreden als editors buigen Bart De Temmerman, Daniel De Wolf, Michael Faure, Antoon Lust, Sabien Lust, Joëlle Rozie, Michel Rozie en Patrick Waeterinckx zich over verschillende leerstukken van deze materie die samen een quasi compleet overzicht geven. Een standaardwerk van meerdere specialisten. Amusant is de opgelegde discipline. Qua structuur streven de auteurs naar het verdwijnen achter het geheel. De bijdragen heten dan ook 'delen'. Het voorwoord is zo neutraal en descriptief mogelijk, één auteur noemt zijn deel 'mijn opdracht' en een ander auteur voegt ook geen besluit toe ('opdracht volbracht?'). De specifieke studies over straf(proces)recht behandelen de aspecten verbonden aan de strafbaarstelling van handelingen en verzuimen en aan de bestrafing ervan, en daarnaast ook de facetten van de procedures van opsporing, vaststelling, onderzoek, vervolging en berechting.

Bijzondere aandacht gaat uit naar de uitvoering van de rechterlijke uitspraken, met de herstellordering en de herstelmaatregelen, en de administratieve verankering. De auteurs, allen specialisten in de materie, vertrekken vanuit een stevige theoretische achtergrond om naar een concrete en praktische toepassing te gaan met betrekking tot milieu- en stedenbouwwaken. Niet gepubliceerde rechtspraak is toegankelijk via de website van Larcier.

Op de grootte van de delen staat ogenschijnlijk geen rem wat een feest van analyse en nauwkeurigheid geeft. In feite doen meerdere auteurs een unieke exercitie. Neem de wetboeken van strafrecht en strafvordering (die de generalisten kennen hoewel ze wat algemeen zijn), leg ze naast de uiteenlopende wetgevingen in verband met milieu en ruimtelijke ordening (die de generalisten niet kennen omdat ze veel te concreet zijn) en lees ze samen. De winst is dubbel: wetboeken komen tot leven door ze toe te passen op één concreet probleem (milieu) en de bijzondere wetten worden toegankelijk via de heilzame werking van de algemene leerstukken van het strafrecht. Neem het deel van Daniel De Wolf (*Deel IV - Het strafrechtelijk onderzoek naar het milieumisdrijf*): op een volstrekt legitieme wijze stelt deze auteur zich (onder meer) de vraag wie nu de agenten en officieren van gerechtelijke politie bedoeld in artikel 8 en 9 van het Wetboek van Strafvordering zijn die bedrijven over de vloer mogen verwachten bij milieuproblemen. Wetenschappelijk prikkelend lijkt zijn stelling dat de rechtspraak van het Europees Hof verplicht tot de erkenning van een legaliteitsbeginsel inzake de strafprocedure (geen opsporing zonder wet).

Analoge vertaal oefeningen maar dan voor het materieel strafrecht zijn van de hand van Michael Faure (*Deel I - Het milieumisdrijf en de strafbaarheid van milieuverstoring*), Patrick Waeterinckx (*Deel II - Toerekening van het milieumisdrijf en het daderschap*) en Joëlle Rozie & Michel Rozie (*Deel III - Bestrafing van het milieumisdrijf*). De bijdrage van Joëlle Rozie & Michel Rozie is een heldere (kortere) uiteenzetting over het recht tot straffen in België wat gezien de staats hervorming verre van eenvoudig is. Thomas Hobbes zou een dergelijk federalistische zwaardsmederij nooit billijken: een zwaard moet helder en hard kunnen slaan en een hand kan slechts één zwaard torsen. Genoemde auteurs zijn ook niet gelukkig met de federalisering van het milieustrafrecht. Sinds 1993 laat de staats hervorming regionale en communautaire strafsystemen toe die in de praktijk onderling verschillen. Wellicht dat de omzwaai op Europees vlak betreffende milieustrafrecht (als gevolg van het arrest van 13 september 2005 van het Hof van Justitie) op dit punt helend werkt: voortaan is één Europees zwaard binnen handbereik. Erg grote lokale verschillen worden zo onmogelijk. Beide auteurs onderstrepen de belangrijke rol van het Arbitragehof voor de materie. Die conclusie is ook gerechtigd bij het lezen van de bijdrage van Patrick Waeterinckx. Dankzij het Arbitragehof is er meer duidelijkheid over de vraag wanneer rechtspersonen (ondernemingen) zelf kunnen vervolgd worden en over de vraag naar de strafrechtelijke verantwoordelijkheid van de 'politieke' rechtspersonen (arrest 128/2002 van het Arbitragehof). Ook hier een belangrijke vertaal oefening maar dan naar de levenswereld van alle hoge inkomensberoepen mogelijk betrokken bij milieudelicten (p. 102 e.v.). Milieucoördinatoren, architecten, aannemers en veiligheidscoördinatoren hebben allemaal een goede reden om dit deel te lezen, want haarfijn wordt uitgelegd met welke strafrechtelijke verantwoordelijkheden en ontsnappingsmethoden (de delegatie) ze moeten rekening houden.

Taaier (wat met meer elementen uit het publiek recht dan alleen het strafrecht) zijn de stukken van Bart De Temmerman over herstelmaatregelen en de herstellordering in het milieu- en stedenbouwrecht (*Deel V*) en van Antoon Lust & Sabien Lust over de administratieve verankering van milieumisdrijven (*Deel VI*). Van laatstgenoemde bijdrage onderhoud ik vooral de boodschap dat een gewone rechter een door het bestuur uitgesproken herstelmaatregel mag toetsen. Meer zelfs, omwille van artikel 6 EVRM (recht op een eerlijk proces) moet dit. Op boeiende wijze wordt stelling genomen in het tragisch debat tussen rechtszekerheid en rechtvaardigheid. De auteurs onderzoeken de draagwijdte van illegaliteitsexceptie van artikel 159 van de Grondwet dat de burger een verweermiddel voor de rechter geeft om een onwettig besluit of reglement niet toe te passen. Met goede argumenten wordt gesteld dat de wet niet altijd superieur is en dat omwille van de rechtszekerheid een individuele maatregel, die subjectieve rechten heeft doen ontstaan, *niet* eindeloos kan worden aangevochten.

Heerlijke theorievorming van het hoogste niveau. Dat kan ook gezegd worden over de opningsbijdrage van Michael Faure over de aard van het materieel strafrecht inzake milieu-bescherming. Deze auteur, die het antwoord geeft op het paardenvraagstuk (*supra*), bekijkt enkele relevante delicten uit het Strafwetboek (geluidshinder, valsheid in geschrifte en bedrog in koopwaren en slagen en verwondingen) en uit het milieurecht (verhinderen van toezicht, niet gevolg geven aan dwangmaatregelen, exploitatieverbod) en onderzoekt de inroepbaarheid van strafuitsluitingsgronden. Hoe stroef blijken al deze instrumenten. Met gezag stelt Faure dat het Belgisch milieustrafrecht niet goed is, de burger niet goed beschermt en beter verdient. Zijn bijdrage is een goede illustratie over hoe het strafrecht in een samenleving al dan niet betekenisvol kan worden ingezet.